Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen sosiaalihuoltolain mukaisen avustajapalvelun myöntämisen perusteet

Tulevaisuuslautakunta

11.12.2024 § 157

Pohde
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

Sisällys

1 Johdanto 3

2 Sosiaalihuoltolain mukainen avustajapalvelu 3

4 Myönnettävä tuntimäärä 5

5 Avustajapalvelun myöntämisen edellytykset 5

6 Palvelun hakeminen ja palvelutarpeen arvio 6

7 Avustajapalvelun järjestämistavat 7

Pohde
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

1 Johdanto

Myöntämisen perusteet sisältää tiedot palvelusta, järjestämistavasta, asiakasryhmästä ja palvelun myöntämisen edellytyksistä. Myöntämisen perusteet tulevat voimaan 1.2.2025 ja ovat voimassa toistaiseksi. Avustajapalvelu on sosiaalihuoltolain 14 §:n mukainen palvelu, jolla vastataan sosiaalihuoltolain 11 §:n mukaisiin tarpeisiin.

Avustajapalvelu on kuntouttavaa ja tavoitteellista kotona asumista tukevaa palvelua, jonka tavoitteena on ylläpitää ja edistää asiakkaan toimintakykyä sekä omatoimisuutta. Palvelulla ennaltaehkäistään toimintakyvyn heikkenemistä, jotta asiakas voi avustettuna hoitaa muun muassa kodin ulkopuolelle suuntautuvia asioita. Avustajapalvelu voi olla ohjaamista ja avustamista päivittäisissä toimissa ja osallistumisessa tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä siten, että henkilö pystyy toimimaan mahdollisimman itsenäisesti kotona ja kodin ulkopuolella.

Avustajapalvelu on tarkoitettu henkilöille, joilla on toimintakyvyn vajetta johtuen esimerkiksi ikääntymisestä, vammaisuudesta tai mielenterveys- ja päihdesyistä. Palvelutarpeen taustalla voi olla myös sosiaalisia ongelmia tai toimintakykyyn vaikuttavia sairauksia.

2 Sosiaalihuoltolain mukainen avustajapalvelu

Avustajapalvelulla tarkoitetaan asiakkaan tukemista ja avustamista päivittäisissä toimissa, vuorovaikutuksessa ja yhteiskuntaan osallistumisessa. Avustaja voi myös tukea asiakasta kodinhoidollisissa tehtävissä. Asiakkaan tulee kyetä itse avustettuna tai ohjattuna suoriutumaan tehtävistä. Avustajapalvelu ei ole hoivaa, hoitoa eikä puolesta tekemistä.

Avustajapalveluun kuuluu tuki sosiaalisten kontaktien luomiseen ja ylläpitämiseen. Avustajapalvelussa asiakasta tuetaan ja saatetaan kunnan peruspalveluihin, kuten kulttuuri- ja liikuntapalveluihin, kolmannen sektorin palveluihin ja muiden aktiviteettien hyödyntämiseen. Avustajapalvelu tukee itsenäisen liikkumisen toteutumista sekä julkisen joukkoliikenteen käyttämistä tai käytön opettelua. Avustajapalvelun tehtävänä on asiakkaan tukeminen asiakkaalle tehdyn suunnitelman mukaisesti terveydenhuollon, työllisyyspalveluiden, koulutuspalveluiden ja vastaavien vastaanottamisessa. Alaikäisten asiakkaiden kanssa avustajapalvelu tukee nuorten

itsenäistymistä kodin ulkopuolelle esimerkiksi harrastustoiminnassa ja tukee nuorta niissä toiminnoissa, joissa hän ei selviä itsenäisesti.

Avustajapalvelu ei ole kertaluonteista, vaan se on tavoitteellista ja suunnitelmallista palvelua. Asiakkaan palvelutarve voi olla määräaikainen tai jatkuva. Palvelun tarkka sisältö määritellään asiakkaan yksilöllisessä asiakassuunnitelmassa, joka tulee päivittää säännöllisesti.

3 Avustajapalvelun sisältö

Avustajapalvelun tarkoituksena on ohjata, tukea ja avustaa asiakasta itsenäiseen suoriutumiseen arjen asioissa kotona ja kodin ulkopuolella. Palvelulla tuetaan asiakasta erityisesti kodin ulkopuolelle ohjautuvaan toimintaan. Palvelu voi olla esimerkiksi:

- avustamista asioiden hoidossa kodin ulkopuolella yhdessä asiakkaan kanssa (esim. kauppa-, pankki-, virastoasioinnissa ja vastaavissa palveluissa).
- saattaja-apua sosiaalihuoltolain mukaisissa liikkumista tukevissa palveluissa.

Avustajapalvelulla voidaan tukea sosiaalisten kontaktien luomista ja ylläpitämistä syrjäytymisen, yksinäisyyden ja turvattomuuden ehkäisemiseksi. Palvelu voi olla esimerkiksi:

- avustamista peruspalveluihin kuten liikunta- ja kulttuuripalveluihin tai esimerkiksi yhdistysten ja järjestöjen tuottamiin palveluihin.
- tukea asiakasta kiinnittymään peruspalveluihin ja kolmannen sektorin toimintaan.

Avustajapalvelu voi olla osa kotikuntoutusta. Avustajapalvelu toteuttaa kuntoutusta annettujen ohjeiden mukaisesti.

Avustajapalvelu voi olla muuta sosiaalista kuntoutusta. Avustajapalvelu voi täydentää asiakkaan kotiin suuntautuvia palveluita, esimerkiksi ohjaajapalveluja, jolloin asiakkaan palvelu toteutetaan asiakassuunnitelman kirjatun suunnitelman mukaisesti.

Asiakkaalle nimetään omatyöntekijä ja avustajapalvelua toteuttavat pääasiassa samat työntekijät. Tavoitteena on, että saman asiakaan avustajapalveluun osallistuvien työntekijöiden määrä on korkeintaan neljä.

4 Myönnettävä tuntimäärä

Avustajapalvelua myönnetään palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakaskohtaiseen harkintaan perustuen pääsääntöisesti enintään 1–4 tuntia/ viikko ja enintään 10 tuntia/ viikko. Avustamiskäynnin pituus on vähintään 1 tunti. Avustajapalvelu toteutetaan maanantaista lauantaihin aikavälillä klo 6–23.

Avustajapalvelu on asiakkaalle maksuton.

Avustajapalvelu myönnetään enintään puoleksi vuodeksi, jonka jälkeen tehdään arvio jatkosta. Jos tilanne muuttuu siten, että asiakas ei täytä enää avustajapalvelun myöntämiskriteerejä tai avustajapalvelulla ei pystytä vastaamaan asiakkaan palvelutarpeeseen, asiakkaan palvelutarve arvioidaan uudelleen.

Asiakkaalle annettavien palvelujen tulee olla suunnitelmallisia ja tavoitteellisia. Asiakkaan olemassa olevia voimavaroja on tuettava ja palvelun on oltava yksilöllisiin tarpeisiin perustuvaa.

Avustajapalvelu toteutetaan kuntouttavan työtavan mukaisesti siten, että asiakas käyttää ensisijaisesti omia voimavarojaan ja siten säilyttää toimintakykynsä mahdollisimman hyvänä.

Palvelun myöntäneen viranhaltijan vastuulla on valvoa palvelun toteutumista.

5 Avustajapalvelun myöntämisen edellytykset

Palvelua myönnetään, jos asiakkaan kotona pärjääminen vaarantuu ja asiakkaalla on selkeä riski siirtyä säännöllisen ja/tai raskaamman palvelun piiriin, eikä asiakkaalla ole omaisten ja läheisten tukea tai omaisella/läheisellä ei ole voimavaroja asiakkaan auttamiseen.

Avustajapalvelun myöntämisen perusteena on, että:

- Asiakas tarvitsee tukea, ohjausta ja avustamista suoriutuakseen mahdollisimman itsenäisesti arkielämän toiminnoista.
- Asiakas tarvitsee tukea sosiaalisten kontaktien luomiseen ja ylläpitämiseen syrjäytymisen, yksinäisyyden ja turvattomuuden ehkäisemiseksi.

- Asiakas tarvitsee määräaikaisesti tukea ja ohjausta arjen toiminnan kannalta tärkeän toiminnon harjoitteluun.
- Asiakkaalla on säännöllisen tai tilapäisen palvelun tarve, johon voidaan vastata avustajapalvelulla tukemalla asiakkaan omatoimisuutta ja arjen askareista selviytymistä.

Avustajapalvelun myöntämisen perusteet eivät täyty seuraavissa tilanteissa:

- Asiakkaalle on myönnetty vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua.
- Asiakkaalle on myönnetty lapsiperheiden kotipalvelu tai ammatillinen tukihenkilö.
- Asiakkaalle on myönnetty omaishoidon tuki.
- Asiakkaalle on myönnetty ympärivuorokautista palveluasumista, yhteisöllistä asumista tai tuettua asumista.
- Asiakkaalle on myönnetty säännöllisen kotihoidon palvelu.
- Jos avun ja avustamisen tarve perustuu pääosin hoivaan, hoitoon ja valvontaan, vastataan niihin muilla palveluilla ja tukitoimilla, esimerkiksi kotihoidolla.

6 Palvelun hakeminen ja palvelutarpeen arvio

Avustajapalvelua haetaan sähköisellä tai kirjallisella hakemuksella, jonka hakija tai hänen valtuuttamansa henkilö täyttää tai asia saatetaan vireille suullisesti.

Sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaisessa palvelutarpeen arvioinnissa selvitetään hakijan toimintakyky ja palveluiden tarve. Palvelutarpeen arvioinnilla hakija tavataan pääsääntöisesti kotikäynnillä tai muussa toimintaympäristössä. Arviointi tehdään hakijan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa. Arviointi tehdään hakijan ja tarvittaessa hänen omaistensa ja läheistensä sekä muiden toimijoiden kanssa huomioiden hakijan tarvitsema kommunikaation tuki.

7 Avustajapalvelun järjestämistavat

Avustajapalvelua voidaan järjestää hyvinvointialueen omana toimintana, ostopalveluna tai palvelusetelillä. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä viranhaltija arvioi asiakkaalle soveltuvan avustajapalvelun järjestämistavan yhdessä asiakkaan kanssa. Lähiomainen ei voi toimia avustajana. Päätöksen tekee viranhaltija.

Palvelusetelipalvelu

Palvelusetelin myöntämisen edellytyksenä (sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelilaki 569/2009) on asiakkaan kyky toimia itsenäisesti palvelumarkkinoilla. Lisäksi asiakkaan täytyy pystyä toteuttamaan valintaoikeuttaan esimerkiksi palveluntuottajaa valitessaan. Tarvittaessa asiakkaan lähiverkosto voi tukea asiakasta.

Ostopalvelu

Ostopalvelussa viranhaltija valitsee asiakkaan tarpeisiin soveltuvan palveluntuottajan ja sopii palveluntuottajan kanssa asiakkaan palvelun toteuttamisesta palvelutarpeen mukaisesti.

Sijaisjärjestelyt

Palvelun myöntänyt viranhaltija kirjaa asiakassuunnitelmaan toimintatavan sijaisjärjestelyä edellyttävissä tilanteissa kaikkien palvelun järjestämistapojen osalta.